

K 30. výročí úmrtí profesora Josefa Charvát

Bylo to 31. ledna 2014, co uplynulo 30 let od úmrtí profesora Josefa Charvát. Během dlouhého, 87 let trvajícího života pana profesora se v medicíně i společnosti hodně změnilo. Zažil první světovou válku, první republiku i dramatické chvíle jak na počátku druhé světové války, tak na jejím konci. V roce 1968 byl navrhován do funkce prezidenta republiky, ale odmítl kandidovat. O rok později byl zvolen rektorem Karlovy univerzity, do funkce však již nebyl jmenován. Do dějin medicíny se zapsal především jako velký internista, jeden z nejvýznamnějších českých lékařů 20. století. Nesporné jsou jeho zásluhy o českou (i slovenskou) endokrinologii, podílel se i na vzniku české imunologie a dodnes je uznávána jeho role v počátcích kybernetiky. Byl osobností, na kterou vzpomínali a dosud vzpomínají nejen tisíce jeho studentů, ale i čtenářů **Lékařského repertoaria** – medicínských encyklopedií, kterou redigoval. Zastupoval Československo v komisích WHO v Ženevě i New Yorku, léčil řadu významných osob a osobností předválečné éry i pozdější doby.

Na jeho odkazu dodnes zůstávají cenné především tři aspekty:

- Moderní dynamický přístup ke klinické medicíně, který přetrvává nejen na III. interní klinice pražské Všeobecné fakultní nemocnice, kterou v roce 1945 založil, ale i na pracovištích, na nichž působili jeho žáci doma i ve světě.
- Filozofické názory na společnost a její vývoj, které shrnul zejména v knihách **Život, adaptace a stress a Člověk a jeho svět**.
- Postřehy a hodnocení událostí v české společnosti, které zachytil ve svých denících. Charvátovy záznamy jsou historiky stále citovány jako důležitý zdroj poznání předválečného a válečného období a zejména doby po válce až do počátku 80. let minulého století.

Po 30 letech se v interně a jejích podoborech změnilo hodně. Přesto postřehy mnoha pamětníků, do kterých se promítá Charvátova doba i dnešek, zůstávají stále aktuální. K výročí úmrtí byl nakladatelstvím Triton vydán sborník **Josef Charvát – jak jsme ho poznávali** (editoři Š. Svačina a P. Sucharda). Zahrnuje 18 příspěvků pamětníků – endokrinologů profesorů Vratislava Schreibera, Petra Broulíka, Jaroslava Blahoše, Rajko Dolečka a Luboslava Stárky, diabetologa profesora Jaroslava Rybky, imunologů profesora Ctirada Johna a doktora Jaroslava Svobody, dalších bývalých i současných zaměstnanců III. interní kliniky (profesora

Prof. Dr. Josef Charvát

Karla Horkého, primářky Jitky Šimónové, odborné asistentky Hany Vrbové, primáře Josefa Hampla a doktora Jiřího Kapitoly), skautského pamětníka profesora Jana Pfeiffera, biochemika docenta Bohuslava Matouše a také syna jednoho z Charvátových žáků primáře Václava Pospíšila, fotografa Karla Meistera a historičky Hany Barvíkové. Text je doplněn rozborem Charvátovy bibliografie vypracovaným doktorkou Vrbovou, několika Charvátovými texty včetně vzpomínky na jeho učitele profesora Josefa Pelnáře a poprvé zde publikovanými texty zednářskými. Na závěr je připojen jako zajímavost článek z časopisu Motor z roku 1927, v němž mladý

docent Charvát líčí svoji jízdu na nové motorce z Mnichova do Prahy. Kniha je doplněna mnoha fotografiemi, dosud nepublikovanými.

I po desetiletích se objevují nová a někdy i nečekaná fakta ze života prof. Charvát, která se do knížky nevešla. Nedávno jsme z archivu Českého rozhlasu získali hodinovou nahrávku z konce 20. let minulého století. Profesor Charvát diskutuje s laickým zastáncem zdravotního životního stylu a ředitelem Plzeňského pivovaru na téma, zda je pivo zdravé. Je zajímavé, jak je tato diskuse velmi podobná dnešním diskusím o vztahu vědeckého a nevědeckého pohledu v medicíně. Josef Charvát byl před válkou velmi aktivní ve skautském hnutí. V předloňském roce vydaná kniha *Skautské století* přináší jeho medailon mezi nejvýznamnějšími českými skauty a obsahuje i zajímavé fotografie. Převratné informace o záchraně profesora Charvát z koncentračního tábora Buchenwald přinesla kniha W. H. Burkeho **Čtyřiatřicet** (vyšla v češtině v roce 2013 v nakladatelství Academia). Letos vydá nakladatelství Lidové noviny dosud nepublikované části pamětí profesora Charvát z doby 2. světové války. Zajímavé jsou i osudy mnoha Charvátových žáků, např. těch, kteří odešli do emigrace. V loňském roce promovala na III. lékařské fakultě Charvátova právnučka, a tak i medicínská tradice v rodině pokračuje.

Profesor Josef Charvát byl jistě jednou nejvýznamnějších osobností české medicíny 20. století. Nezůstává po něm jen v propedeutikách tradovaný Charvátův příznak, Charvátovy pilulky a Charvátova dieta. Z publikovaných článků lze doložit i jeho světový význam. V knihách *Život, adaptace a stres a Člověk a jeho svět* dosáhl jedinečné syntézy svých názorů na medicínu a společnost. Historička Hana Barvíková píše ve svém příspěvku, že to byl člověk renesanční, ostatně panel s jeho krédem „Člověk nemůže všechno znát, ale měl by

o všem důležitém vědět“ visel dlouhá léta při vstupu na kliniku. A nejvýznamnější Charvátův žák, profesor Vratislav Schreiber, který se letos dožívá 90 let, soudí dokonce, že „profesor Josef Charvát se zasloužil o českou kulturu“.

prof. MUDr. Štěpán Svacina, DrSc.

✉ stepan.svacina@lf1.cuni.cz

III. interní klinika 1. LF UK a VFN

www.vfn.cz

Doručeno do redakce: 19. 1. 2014

Oznam/Oznámení

Slovenská internistická spoločnosť,

Česká internistická společnost,

Jesseniova lékařská fakulta UK v Martine, Univerzitná nemocnica Martin a I. interná klinika a Spolok lekárov v Martine, usporiadajú

XXXIII. Dni mladých internistov s medzinárodnou účasťou

29. 5.–30. 5. 2014, Martin

Garant

Prof. MUDr. Marián Mokáň, DrSc., FRCP Edin, prednosta I. internej kliniky

Organizačný výbor

doc. MUDr. Jurina Sadloňová, CSc., prof. MUDr. Peter Galajda, CSc., MUDr. Dana Prídavková, PhD., MUDr. Matej Stancík, Slávka Ivasuková, Ivona Jančáriková

Miesto konania

Martin, posluchárne UNM, Kollárova 2

Témy

problematika týkajúca sa všetkých odborov vnútorného lekárstva

Formy prezentácie: prednášky

Rokovací jazyk: slovenský, český, anglický

Podmienky pre aktívnych účastníkov: mladí lekári internisti do 35 rokov veku a študenti lekárske fakult zapojení do vedeckej práce vo vnútornom lekárstve

Dĺžka prednášky: 10 min. + 5 min. diskusia

Technické zabezpečenie: multimediálna LCD projekcia

Účastnícky poplatok: 40 EUR – uhradiť pri registrácii

Abstrakt prednášky v programe MS Office Word, veľkosť písma 12, s uvedením názvu práce, autorov, pracoviska a textu v rozsahu maximálne 220 slov prosíme zaslať do **14. 3. 2014** elektronicky na emailovú adresu: matej_stancik@hotmail.com

Prihlášku zaslať do **14. 3. 2014** elektronicky: ivasukova@unm.sk alebo poštou na adresu: Slávka Ivasuková, I. interná klinika UNM a JLF UK, Kollárova 2, 036 59 Martin, Tel: +421 43/4203 485. Prihlášky, ktoré obdržíme po uvedenom termíne, nebudú akceptované.

Ubytovanie: Každý účastník si zabezpečuje individuálne v rezervovaných ubytovacích zariadeniach podľa uvedených kontaktov: Prosím, vezmite na vedomie, že v prípade neobsadenia Vami objednaného ubytovania Vám bude zaúčtovaný storno poplatok vo výške 100 %. Po termíne 14. 3. 2014 už nebude možné prípadným záujemcom zaručiť ubytovanie.

Hotel Turiec: Sokolíka 2, Martin, tel. č.: +421(0)43 4012077, fax: +421(0)43 4220518, e-mail: hotelturiec@hotelturiec.sk, dvojlôžková izba – 2 osoby: 80 EUR, 1 osoba: 60 EUR

Penzión Čierna Paní: Kuzmányho 24, Martin, tel. č.: +421(0)43/413 15 23, fax: +421(0)43/422 32 15, e-mail: recepacia@penzion-cierna-pani.sk, jednolôžková izba – 27 EUR, dvojlôžková izba – 2 osoby 37 EUR, 1 osoba – 27 EUR

Penzión Martin: V. P. Tótha 59/1, Martin, tel. č.: +421(0)917 941 500, +421(0)903 021 803, e-mail: info@penzionmartinn.sk, dvojlôžková izba – 2 osoby 50 EUR

Hotel Bystrička: Martin-Bystrička, tel. č.: +421(0)43 4385277, mobil: +421 918 32 99 38, fax: +421(0)43 4003008, e-mail: hotelbystricka@gmail.com, dvojlôžková izba – 1 osoba 41,50 EUR, dvojlôžková izba – 2 osoby 61,50 EUR

Penzión Ladoveň: D. Michaeliho 4, Martin, tel. č.: +421 43 4300246, mobil: +421 910 966 966, e-mail: info@penzionladoven.sk, dvojlôžková izba – 2 osoby 50 EUR

Spoločenský program: 30. 5. 2014